

THỰC TRẠNG HÌNH THÀNH KỸ NĂNG TIỀN ĐỌC, VIẾT CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI TẠI BẾN CÁT, BÌNH DƯƠNG

■ Mai Thị Nguyệt Nga*, Nguyễn Thị Thanh Bình**

TÓM TẮT

Việc phát triển các kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi là rất cần thiết. Nghiên cứu thực trạng hình thành kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ 5 – 6 tuổi tại một số trường mầm non ở huyện Bến Cát tỉnh Bình Dương cho thấy: các giáo viên đã thường xuyên sử dụng các biện pháp khác nhau để hình thành các kỹ năng tiền đọc – viết cho trẻ (trừ biện pháp sử dụng mô hình trực quan để giúp trẻ hiểu rõ về thành phần âm thanh của từ). Trên thực tế, mục tiêu chính của việc dạy trẻ vẫn chỉ là giúp trẻ nhận biết các chữ cái; giáo viên chưa tổ chức các hoạt động có ý nghĩa giúp phát triển ở trẻ các kỹ năng tiền đọc - viết.

ABSTRACT

Current situation in formation of early reading and writing skills

of kindergarten children aged 5-6 in Ben Cat district, Binh Duong province

It is necessary to develop early preschool literacy for children 5-6 years of age. This survey study on the early literacy development for 5-6 years old children at some preschools in Ben Cat District, Binh Duong Province shows: The preschool teachers often use different instructional approaches for early literacy development (except using visualization models to help children to clearly understand the phonetic parts of a word). In reality, the main objective of the instruction is still helping young children to recognize letters. Preschool teachers still do not apply meaningful literacy activities that provide children to develop their early literacy skills.

1. Đặt vấn đề

Ngôn ngữ là công cụ của tư duy, là chìa khóa để nhận thức, là vũ khí để chiếm lĩnh kho tàng kiến thức của dân tộc và của nhân loại. Ngôn ngữ nói, và ngôn ngữ viết là hai dạng tồn tại cơ bản của ngôn ngữ nói chung; trong đó ngôn ngữ viết là công cụ mà con người dùng để ghi lại những kinh nghiệm lịch sử xã hội của mình. Ngôn ngữ nói có trước, nó xuất hiện từ rất sớm và giúp trẻ nhỏ giao tiếp, học hỏi kinh nghiệm của loài người qua giao tiếp, ngay từ nhỏ trẻ đã có thể biết nói khi trẻ nghe và cảm nhận được âm thanh của lời nói, đồng thời với sự phát triển của cơ quan phát âm, trẻ từ nói bập bẹ dần chuyển sang nói ngày càng lưu loát hơn, ngôn ngữ nói trở thành công cụ giao tiếp và học hỏi chính của

trẻ. Song để tự mình chiếm lĩnh kho tàng tri thức bao la của nhân loại, trẻ phải biết đọc, biết viết.

Trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi là lứa tuổi quan trọng mà cuối độ tuổi đó, trẻ phải trải qua bước ngoặt 6 tuổi, khi có bước chuyển giao từ hoạt động chủ đạo là hoạt động vui chơi của trẻ mầm non thành hoạt động chủ đạo là hoạt động học tập của học sinh tiểu học. Để sẵn sàng với việc học ở trường phổ thông, trẻ cần được chuẩn bị toàn diện về mọi mặt cả về hoạt động, nhận thức và nhân cách. Công tác giáo dục này cần được tiến hành ngay từ khi trẻ còn nhỏ và có sự hợp tác giữa gia đình và trường mầm non. Để trẻ trở thành một học sinh thực thụ, trẻ phải được học đọc, viết. Đọc, viết là kỹ năng chuyên biệt, cần thiết cho việc trẻ học tập chủ động ở lớp một

* TS, Trường ĐH Văn Hiến

** CN.

nói riêng và ở bậc phổ thông nói chung. Ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi có thể hình thành những kỹ năng làm tiền đề cho việc học đọc, học viết ở lớp một, được gọi là kỹ năng tiền đọc, viết.

Trên thực tế việc hình thành những kỹ năng này ở bậc học mầm non tồn tại với nhiều quan điểm, cách thực hiện khác nhau. Có hai luồng quan điểm trái chiều nhau như không cần chuẩn bị hoặc ngược lại cho rằng chuẩn bị cho trẻ vào trường phổ thông là cho trẻ học trước chương trình lớp một. Hay cũng có quan điểm cho rằng, chuẩn bị cho trẻ vào trường phổ thông là chuẩn bị toàn diện, đặc biệt là chuẩn bị tốt cho trẻ những kỹ năng học tập, lĩnh hội kiến thức, kỹ năng tiền đọc viết..., những kỹ năng để giúp cho việc học đọc, học viết thành công ở trường phổ thông.

Ở các thành phố lớn hay thành thị, nhiều trẻ mẫu giáo được phụ huynh cho đi học chữ, học toán ngay từ khi còn học lớp chồi (mẫu giáo 4-5 tuổi), do vậy, lên lớp lá 5-6 tuổi, nhiều trẻ đã biết đọc, biết viết, biết làm toán như học sinh lớp một. Bên cạnh đó, ở một số trường, giáo viên lớp lá rèn chữ cho trẻ vào những buổi chiều sau khi trẻ kết thúc giờ học. Chính vì vậy, việc nghiên cứu xác định mức độ hình thành và đề ra biện pháp hình thành kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi gặp nhiều khó khăn. Ở những vùng phát triển của tỉnh Bình Dương cũng có tình hình như vậy, riêng ở huyện như Bến Cát, hầu hết các trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi chưa được hình thành các kỹ năng đọc, viết vì đa số phụ huynh chỉ cho trẻ học thêm vào kỳ nghỉ hè, trước khi vào học ở trường phổ thông.

Xuất phát từ tầm quan trọng của kỹ năng tiền đọc, viết và thực trạng còn nhiều bất cập trong công tác hình thành những kỹ năng này ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi, chúng tôi đã tiến hành nghiên cứu tìm hiểu vấn đề: “Thực trạng hình thành kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi ở huyện Bến Cát, tỉnh Bình Dương”. Đây sẽ là cơ sở cho việc đề xuất các biện pháp hình thành kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ được chính xác và phù hợp hơn.

2. Cơ sở lý luận của việc hình thành kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Kỹ năng tiền học đọc - viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Kỹ năng tiền đọc - viết là một trong những

cơ sở của hoạt động trí tuệ nói chung và hoạt động học tập nói riêng; Kỹ năng tiền đọc - viết còn là sự phản ánh trình độ phát triển của trẻ trên các lĩnh vực nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm, quan hệ xã hội [1]. Kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ là sự thể hiện của trẻ trong việc tạo ra và sử dụng chữ viết theo chiều hướng có ý nghĩa, như: viết nguệch ngoạc, vẽ tranh, tô màu chữ cái, bắt chước hành động đọc - viết, bắt chước viết tên của mình...

Theo Mary Ruth Coleman, biểu hiện kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ bao gồm: hứng thú với những hoạt động đọc, thích viết tên của mình, nhận biết từ, nhớ tên gọi của chữ cái, học nghe chữ cái, xác định hai chữ cái hoặc từ nghe đều giống nhau, vỗ tay đúng số lượng âm trong một từ, trình bày hiểu biết về âm điệu, kiến thức về các phần của một quyển sách; “đọc” từ trái qua phải, từ trên xuống dưới [4].

Theo tác giả Nguyễn Thị Phương Nga, để chuẩn bị cho trẻ học Tiếng Việt tốt ở trường phổ thông thì cần hình thành ở trẻ các kỹ năng phân tích hoạt động ngôn ngữ như: Phân tích câu thành tiếng, phân tích tiếng đơn giản thành âm vị, xác định thứ tự tiếng trong câu, thứ tự âm trong những tiếng đơn giản một cách trực quan. Cũng theo tác giả cần phát triển ở trẻ kỹ năng nghe bao gồm việc nghe và phân biệt đúng các tiếng đơn giản, thanh và âm vị. Nhận ra các thanh, âm vị trong tiếng, tìm tiếng có âm, có thanh cho trước [2]. Nguyễn Thị Phương Nga khẳng định để học đọc và học viết ở trẻ phải có kỹ năng tách tiếng, và phát triển tai nghe âm vị [3].

Theo quan điểm trên; việc phát triển kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ 5-6 tuổi bao gồm một số kiến thức và kỹ năng ban đầu làm cơ sở cho việc học đọc, học viết như: Kỹ năng nghe của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi: Nghe và phân biệt đúng các tiếng (đơn giản) thanh và âm vị; Kỹ năng nói của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi: Nói to, rõ cả câu hoàn chỉnh, mạnh dạn, tự tin; Kỹ năng đọc của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi: Đọc chữ to, rõ, các tiếng có thanh, các âm vị. Bước đầu làm quen với việc đọc bập bẹ, đọc một tiếng (đơn giản); Kỹ năng viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi: Ngồi đúng tư thế, cầm bút đúng cách, biết tô màu và tạo các con chữ; Kỹ năng tự kiểm tra đánh giá: tự thực hiện kiểm tra đánh giá của bản thân theo bài mẫu của cô, hoặc tự kiểm tra đánh giá theo lời hướng dẫn

của cô.

Việc hình thành kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Theo D.B.Elkonhin, tất cả các tìm kiếm trong quá trình lịch sử dạy đọc đã hướng tới làm sáng tỏ cơ chế tái tạo hình thức âm thanh của từ theo mô hình chữ cái của nó và các biện pháp hình thành cơ chế này. Kết quả là đã xác định con đường dạy học đọc học viết như sau: từ việc nghiên cứu các ý nghĩa âm thanh của các chữ cái; từ sự phân tích và tổng hợp mặt âm thanh của ngôn ngữ. Cho nên hiện nay, phương pháp phân tích tổng hợp âm thanh được áp dụng trong dạy học đọc, học viết. Nói cách khác, trong cơ sở của việc dạy học có sự phân tích và tổng hợp mặt âm thanh của tiếng nói và ngôn ngữ.

Phân tích cơ chế của việc đọc dẫn đến kết luận rằng, trẻ cần được định hướng về mặt âm thanh của ngôn ngữ. Cần chú ý nhiều đến việc làm phát triển tri giác nghe âm vị. Tri giác nghe âm vị là khả năng nhận thức các âm thanh của tiếng nói người. Các nhà nghiên cứu ngôn ngữ của trẻ em (A.N.Gvozdiev, N.Kh.Svatrkin, G.M.Liamina và những người khác) đã chứng minh rằng tri giác nghe âm vị được phát triển rất sớm. Đến 2 tuổi, trẻ đã có thể phân biệt tất cả các sự tinh vi của tiếng mẹ đẻ, hiểu và phản ứng với các từ, chỉ khác nhau bởi một âm vị.

Phát triển tri giác nghe âm vị, hình thành ở trẻ định hướng về tiếng nói, các kỹ năng phân tích và tổng hợp âm thanh, cũng như sự phát triển thái độ có ý thức với tiếng nói và ngôn ngữ là một trong những nhiệm vụ cơ bản của việc chuẩn bị đặc biệt cho việc học đọc học viết [5].

Hình thành kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ không phải là huấn luyện hay dạy trẻ học đọc, học viết một cách chính quy mà là nuôi dưỡng ham muốn biết đọc, biết viết; phát triển các kỹ năng nghe, nói, phát âm và khả năng phối hợp vận động nhịp nhàng của tay, mắt vì đây là những kỹ năng không thể thiếu để trẻ đọc tốt, viết tốt. Cần hình thành ở trẻ sự hứng thú tương tác với môi trường đọc, viết xung quanh, khuyến khích phát triển những kỹ năng cần thiết cho việc học đọc, học viết khi vào lớp một thông qua việc thường xuyên cho trẻ tiếp xúc với môi trường đọc, viết phong phú, thân thiện và hữu ích, tạo nhiều cơ hội cho trẻ được đọc, viết theo cách riêng của mình. Nếu trẻ không được hình thành những kỹ năng tiền đọc - viết trước khi

vào trường phổ thông thì trẻ sẽ rất khó khăn trong sự hình thành kỹ năng đọc, viết thực thụ.

Tại trường mầm non, giáo viên cần thường xuyên tổ chức tốt công tác hình thành cho trẻ các kỹ năng tiền đọc, viết thông qua các hoạt động, qua trò chơi và qua việc cho trẻ tiếp xúc với môi trường chữ viết; có kế hoạch tuyên truyền, phối hợp với phụ huynh giúp giáo dục trẻ. Bên cạnh đó, giáo viên cần lập kế hoạch tổ chức các hoạt động học tập có chủ đích cũng như hoạt động vui chơi tại trường cho trẻ một cách hợp lý, khoa học nhằm nuôi dưỡng hứng thú học tập của trẻ 5-6 tuổi, hình thành ở trẻ các kỹ năng cần thiết (đặc biệt là kỹ năng tri giác nghe âm vị) đồng thời giúp trẻ làm quen với hoạt động học tại trường phổ thông. Nếu việc hình thành cho trẻ các kỹ năng tiền đọc - viết không đúng có ảnh hưởng rất lớn đến việc học tập của trẻ tại trường phổ thông và sẽ gây khó khăn không nhỏ trong công tác giáo dục và dạy học của giáo viên bậc tiểu học.

3. Phương pháp nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu: thực trạng hình thành các kỹ năng tiền đọc viết: Kỹ năng nghe: Nghe và phân biệt đúng các tiếng (đơn giản) thanh và âm vị; Kỹ năng đọc: Đọc chữ to, rõ, các tiếng có thanh, các âm vị. Bước đầu làm quen với việc đọc bập bẹ, đọc một tiếng (đơn giản); Kỹ năng viết: Ngồi đúng tư thế, cầm bút đúng cách, biết tô màu và tạo các con chữ; Kỹ năng học tập của trẻ 5-6 tuổi: Tuân thủ các quy định trong giờ học, biết giơ tay khi muốn phát biểu, biết tự kiểm tra đánh giá.

Khách thể nghiên cứu: Khảo sát trên 34 giáo viên lớp lá và 60 trẻ mẫu giáo từ 5-6 tuổi.

Phương pháp nghiên cứu:

- Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi để tìm hiểu thực trạng sự hình thành cho trẻ MG 5-6 tuổi các kỹ năng tiền đọc - viết ở trường MN.

- Phương pháp chuyên gia: Tham khảo thêm ý kiến của 3 cán bộ quản lý trường mầm non.

- Phương pháp quan sát: dự giờ tại 7 nhóm lớp ở trường mầm non.

- Phương pháp nghiên cứu sản phẩm hoạt động: các bản kế hoạch hoạt động trong một năm học của giáo viên mầm non và các vở bài học của trẻ mầm non.

Tiêu chí đánh giá: Các tiêu chí để đánh giá kỹ năng tiền học đọc - viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi, bao gồm:

Kỹ năng nghe gồm: 1) Kỹ năng tách từ như là đơn vị ý nghĩa độc lập của ngôn ngữ; 2) Kỹ năng tách câu như là đơn vị ý nghĩa độc lập của ngôn ngữ; 3) Kỹ năng phân tích âm thanh của một tiếng đơn giản; 4) Liên hệ đúng đắn âm vị và chữ cái.

Kỹ năng đọc gồm: 5) Trẻ ghép được một số chữ đơn giản (2 chữ cái) và đọc được nó; 6) “Đọc” được một số từ, câu đơn giản, quen thuộc; 7) Nhận biết một số cấu tạo của một quyển sách; 8) Thực hiện được một số quy tắc của việc đọc.

Kỹ năng viết gồm: 9) Ngồi học đúng tư thế,

cầm viết đúng cách; 10) Biết tô màu và tạo các con chữ; 11) Trẻ định hướng đúng trên trang vở; 12) Trẻ biết các qui tắc viết (từ trái qua phải...); 13) Biết viết các yếu tố của chữ cái (nét tròn, nét thẳng đứng, nét móc xuôi, nét móc ngược).

Kỹ năng học tập gồm: 14) Kỹ năng tự kiểm tra, đánh giá bài làm của mình; 15) Kỹ năng thực hiện các quy định trên giờ học.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Về mức độ hình thành kỹ năng tiền đọc - viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Bảng 1. Đánh giá của giáo viên mầm non về mức độ hình thành kỹ năng tiền đọc – viết của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

STT	Các kỹ năng tiền đọc - viết	Tỉ lệ					
		81% đến 100%	61% đến 80%	41% đến 60%	21% đến 40%	≤ 20%	Không ý kiến
	1	2	3	4	5	6	7
1	Kỹ năng tách từ như là đơn vị ý nghĩa độc lập của ngôn ngữ	0	11.8%	52.9%	17.6%	11.8%	5.9%
2	Kỹ năng tách câu như là đơn vị ý nghĩa của ngôn ngữ	0	2.9%	55.9%	20.6%	14.7%	5.9%
3	Kỹ năng chia câu ra các từ và tạo lập câu từ 2 – 4 từ đơn giản	0	11.8%	50%	17.6%	14.7%	5.9%
4	Kỹ năng phân tích các âm thanh (các âm vị) của một tiếng đơn giản	8.8%	14.7%	50%	5.9%	14.7%	5.9%
5	Phân biệt nguyên âm và phụ âm	0	8.8%	50%	8.8%	26.5%	5.9%
6	Liên hệ đúng đắn âm vị và chữ cái	5.9%	35.3%	32.8%	11.8%	8.8%	5.9%
7	Nhận biết các chữ cái	67.6%	23.5%	2.9%	2.9%	2.9%	0
8	Trẻ biết cách ghép chữ thành từ đơn giản	44.1%	14.7%	8.8%	17.6%	8.8%	5.9%
9	Kỹ năng đọc các từ, câu đơn giản, quen thuộc	50%	14.7%	20.6%	5.9%	5.9%	2.9%
10	Ngồi đúng tư thế, cầm bút đúng cách	79.4%	14.7%	2.9%	2.9%	0	0
11	Kỹ năng viết các chữ cái	64.7%	26.5%	5.9%	2.9%	0	0
	Kỹ năng sao chép con chữ	61.8%	23.5%	8.8%	2.9%	0	2.9%
12	Kỹ năng tự kiểm tra, tự đánh giá	8.8%	52.9%	11.8%	17.6%	0	8.8%
13	Kỹ năng thực hiện các quy định trên	58.8%	17.6%	11.8%	2.9%	0	8.8%
14	giờ học						

Dựa vào kết quả khảo sát ở bảng 1 ta thấy đa số các giáo viên mầm non cho rằng, từ 61% đến 100% các trẻ đã được hình thành các kỹ năng như: Nhận biết các chữ cái; ghép chữ thành từ đơn giản; đọc các từ câu đơn giản, quen thuộc; ngồi đúng tư thế, cầm bút đúng cách; viết các chữ cái; sao chép con chữ; tự kiểm tra, tự đánh giá và thực hiện các quy định trên giờ học. Đây là những kỹ năng được quan tâm giáo dục cho trẻ ở trường mầm non. Riêng các kỹ năng nghe, nhờ đó giúp trẻ ý thức rõ về ngôn ngữ nói và về mối liên hệ giữa âm thanh với chữ viết được các giáo viên đánh giá thấp hơn. Một tỷ lệ lớn các giáo viên mầm non cho rằng, từ 41% đến 60% các trẻ đã được hình thành các kỹ năng này (xem các ô 1-4, 2-4, 3-4, 5-4). Kết quả này cho thấy, các kỹ năng này chưa thật sự được quan tâm hình thành ở trẻ.

Qua đối chiếu với nhận định của giáo viên lớp một về mức độ hình thành các kỹ năng trên chúng tôi thấy có sự khác biệt khá lớn. Đa số các giáo viên lớp một đánh giá mức độ hình thành kỹ năng của trẻ đầu vào lớp một chỉ nằm ở tỉ

lệ dưới 40%. Chẳng hạn, có tới 50% giáo viên mầm non đánh giá rằng ở 81% đến 100% các trẻ đã hình thành kỹ năng đọc các từ, câu đơn giản, quen thuộc, ngược lại chỉ có 11.1% giáo viên tiểu học đồng tình với đánh giá trên, phần lớn họ cho rằng ở 20% số trẻ được hình thành kỹ năng này. Tương tự như vậy với kỹ năng ngồi đúng tư thế, cầm bút đúng cách. 79.4% giáo viên mầm non cho rằng ở 81% đến 100% các trẻ được hình thành kỹ năng này, trong khi chỉ có 11.1% giáo viên tiểu học công nhận tỉ lệ này, có tới 44.4% trong số họ cho rằng tỉ lệ trẻ đạt được kỹ năng này chỉ chiếm dưới 20%. Ở đây có thể thấy sự chênh lệch giữa sự đánh giá của giáo viên mầm non và sự mong đợi của giáo viên tiểu học. Qua đây, ta thấy cần nâng cao hơn nữa hiệu quả của công tác giáo dục hình thành các kỹ năng tiền đọc viết cho trẻ mầm non nói chung và cho trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi nói riêng.

4.2. Các biện pháp giáo viên mầm non sử dụng hình thành kỹ năng tiền đọc- viết cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

STT	Các biện pháp hình thành kỹ năng tiền học đọc học viết	Mức độ			
		Rất thường xuyên	Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không bao giờ
1		2	3	4	5
1	Hướng dẫn trẻ dùng các từ để gọi tên đối tượng và đồ chơi, các thuộc tính và các phẩm chất của chúng	91.2%	0	5.9%	2.9%
2	Hướng dẫn trẻ tự đặt các câu về đồ chơi, về các bức tranh và kể truyện	82.4%	8.8%	5.9%	2.9%
3	Hướng dẫn trẻ tự nghĩ ra những mẫu truyện ngắn	55.9%	20.6%	20.6%	2.9%
4	Dạy trẻ chú ý nghe các bài thơ giúp trẻ phát hiện ra từ, các âm thanh được lặp lại	85.3%	5.9%	5.9%	2.9%
5	Dạy trẻ đọc kéo dài một âm vị nào đó có trong 1 tiếng	41.2%	20.6%	20.6%	17.6%
6	Làm quen trẻ với tên gọi của âm vị	55.9%	11.8%	20.6%	11.8%
7	Dạy trẻ xác định vị trí của âm vị nào đó ở trong tiếng (là âm đầu hay âm cuối)	61.8%	23.5%	5.9%	8.8%
8	Dạy trẻ gọi tên các tiếng đơn giản có chứa một âm vị nào đó	55.9%	23.5%	8.8%	11.8%

9	Sử dụng mô hình để diễn tả cấu trúc của một tiếng đơn giản và xác định vị trí của âm vị nào đó ở trong tiếng	17.6%	23.5%	17.6%	41.2%
10	Dạy trẻ đọc một tiếng theo mô hình của tiếng đó	17.6%	20.6%	20.6%	41.2%
11	Hướng dẫn trẻ đọc các âm tiết	70.6%	17.6%	8.8%	2.9%
12	Dạy trẻ định hướng đúng trên trang vở	91.2%	2.9%	2.9%	2.9%
13	Giúp trẻ làm quen với các qui tắc viết (từ trái qua phải...)	94.1%	5.9%	0	0
14	Luyện viết các yếu tố của chữ cái (nét tròn, nét thẳng đứng, nét móc xuôi, nét móc ngược)	97.1%	0	2.9%	0
15	Xây dựng môi trường viết, đọc	91.2%	5.9%	2.9%	0
16	Dạy trẻ sao chép từ, chữ cái	88.2%	0	11.8%	0

Dựa vào kết quả bảng 2, nhận thấy giáo viên cho rằng đa số các biện pháp được nêu đều được sử dụng thường xuyên và rất thường xuyên (xem cột 2). Chi biện pháp sử dụng mô hình trực quan để giúp trẻ ghi lại thành phần cấu trúc âm thanh của từ và sử dụng mô hình đó khôi phục lại thành phần âm thanh của một từ thì đa số các giáo viên không sử dụng bao giờ và thỉnh thoảng mới sử dụng. Đây là một điều đáng tiếc bởi vì mô hình trực quan là một phương tiện hữu hiệu giúp trẻ hiểu rõ về thành phần âm thanh của từ. Qua tham quan và dự giờ thực tế có thể thấy đa số các giáo viên đã chú trọng sử dụng các biện pháp hình thành kỹ năng tiền đọc - viết sau:

Tạo môi trường chữ viết: Vào đầu năm học, các giáo viên tập trung trang trí lớp học với các vật liệu, chú trọng tạo môi trường chữ viết bằng cách cắt, dán chữ ở mọi nơi trong lớp học, chủ yếu các chữ được cắt bằng đề can với nhiều màu sắc, kích cỡ, kiểu dáng khác nhau; chữ được dán ở các góc, trên tường, cửa sổ, cửa chính, nhà vệ sinh,...; trang bị nhiều sách truyện, thẻ loto chữ cái...; hình ảnh, thẻ bài cỡ lớn, nhỏ có kèm chữ viết bên dưới hình.

Ưu điểm: Môi trường chữ viết nhiều màu sắc, đa dạng, phong phú; nhiều ấn phẩm cho trẻ tiếp xúc, sử dụng, làm quen với sách vở, các kỹ năng đọc viết. Trẻ bắt chước hành động đọc, viết, đọc mò, kể chuyện theo tường tượng, hứng

thú của bản thân một cách tự nhiên, thoải mái.

Khuyết điểm: Chỉ tạo môi trường, hấp dẫn trẻ vào đầu năm học, không chú trọng phát huy, cuốn hút trẻ, khiến trẻ hứng thú tập trung vào việc học chữ. Không thường xuyên tổ chức hoạt động lôi cuốn trẻ chú ý vào việc đọc hiểu các chữ, trẻ không tò mò với chữ viết; không có nhu cầu học chữ do không biết công dụng của chữ viết.

Trẻ không chú ý vào các chữ đề can với mục đích học đọc, học viết mà là chú ý vào sự bắt mắt của chúng, trẻ thường gỡ những chữ trên tường xuống để chơi, dán lên người, cặp và các đồ dùng cá nhân như một trò chơi dán hình.

Các ấn phẩm, được trưng bày trên góc, kệ; giáo viên chưa chú ý hướng dẫn trẻ cách bảo quản, sử dụng, cách đọc dẫn đến việc trẻ chủ yếu xem hình, trẻ thường xé hoặc làm rách sách do lật giở mạnh tay, tranh giành sách với bạn... nên giáo viên thường có xu hướng cấm trẻ “đọc”, sử dụng sách.

Thông thường trẻ đọc mò, kể chuyện theo tranh, thích đọc, tò mò với nội dung quyển sách mới; Tuy nhiên với hiểu biết và những kỹ năng đọc viết vốn chưa được hình thành ở trẻ khiến việc đọc các sách truyện của trẻ ngày một trở nên nhàm chán và vô nghĩa, trẻ không có nhu cầu đọc, hiểu các quyển sách truyện đó. Giáo viên mầm non, chưa chú trọng giúp trẻ hình

thành kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết qua hoạt động này mà chỉ chú trọng cho trẻ làm quen, nhận biết các chữ cái riêng lẻ trong bảng chữ cái tiếng Việt.

Môi trường chữ viết là một biện pháp được khuyến khích sử dụng trong trường mầm non, nhưng hiện nay nó vẫn chưa phát huy được tác dụng của mình. Môi trường chữ viết ở đây được hiểu như là chữ viết ở khắp nơi, bất cứ nơi nào có thể; lớp nào có nhiều chữ viết được đánh giá là môi trường chữ phong phú mà không chú trọng vào ý nghĩa thiết thực của nó là công dụng của nó như thế nào, nó tác động đến trẻ ra sao? Có giúp trẻ hình thành các kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết hay không?... Đây là nguyên nhân khiến cụm từ “trang trí môi trường lớp học” trở nên phổ biến và được sử dụng như từ ngữ chuyên dùng của giáo viên thay vì cụm từ “tạo môi trường học tập, môi trường chữ viết...” đúng nghĩa vẫn được các nhà giáo dục, nhà nghiên cứu khuyến khích. Cũng chính vì vậy, môi trường chữ viết ngày càng có tính chất trang trí là chủ yếu.

Sử dụng trò chơi:

Chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mầm non, nó phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ, nó chuyển tải hầu hết các kiến thức, kỹ năng xã hội và đời sống đến trẻ; trẻ học thông qua chơi, chơi mà học.

Trò chơi giúp giáo viên chuyển tải các nội dung giáo dục đến trẻ một cách tự nhiên, thoải mái và nhẹ nhàng.

Giáo viên các trường mầm non huyện Bến Cát tỉnh Bình Dương rất chú trọng trong việc sáng tạo các trò chơi hình thành kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết cho trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi như trò chơi loto, chơi dán chữ, tạo hình chữ với nguyên vật liệu, album chữ cái (trong đó trẻ sưu tầm cắt, dán nhiều loại kiểu chữ in hoa, in thường, viết hoa... của các chữ cái đã học trên báo, tạp chí để dán vào album của mình)...

Ưu điểm: Trò chơi phù hợp với độ tuổi của trẻ. Nội dung trò chơi đơn giản, gần gũi, dễ hiểu, dễ chơi...; Các vật liệu chơi gần gũi, dễ tìm, dễ thực hiện. Nội dung chơi, luật chơi không quá khó đối với trẻ. Trẻ dễ thực hiện, có thể tự mình thao tác và tự tạo được đồ chơi, trò chơi cho mình.

Khuyết điểm: Các trò chơi chỉ nhằm mục đích cho trẻ học và nhớ chữ cái riêng lẻ, không giúp trẻ đọc được các từ, chữ trọn vẹn đơn giản; không hướng trẻ làm quen với các đặt câu, đọc các câu đơn giản.

Nội dung chơi không đa dạng, phong phú, lặp đi lặp lại nhiều lần khiến trẻ dễ chán. Không phát huy được tính tích cực hoạt động của trẻ.

Trẻ không nắm được các cách đọc viết các từ một cách trọn vẹn mà chỉ nắm chữ cái vô nghĩa khiến trẻ mau quên. Mất dần các hứng thú với việc học chữ. Trò chơi không phát huy được tác dụng tích cực vốn có của nó, đặc biệt đối với việc học đọc học viết của trẻ.

Trò chơi chủ yếu tập trung vào kỹ năng nhận biết, ghi nhớ chữ cái mà không chú trọng các kỹ năng nghe, đọc, viết cho trẻ.

Nhìn chung các trò chơi học tập với mục đích hình thành kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ ở trường mầm non còn mang tính hình thức, chú trọng một nội dung chơi, một cách chơi mà không giúp trẻ chơi để học tập hiệu quả. Trẻ dễ dàng đạt được nội dung chơi và cũng trở nên nhàm chán một cách nhanh chóng. Trẻ chơi gượng ép, miễn cưỡng khi bị yêu cầu chơi với trò chơi cũ. Trẻ nhanh chóng quên những gì trò chơi mang lại, để dễ dàng bị hấp dẫn bởi những trò chơi khác và chú ý vào những góc chơi khác hấp dẫn hơn.

Sử dụng hệ thống giờ học:

Các giờ học ở trường mầm non, chủ yếu nhằm mục đích cho trẻ làm quen với các kỹ năng, nề nếp học tập như ở trường tiểu học.

Trong các giờ học, trẻ được cung cấp kiến thức một cách có kế hoạch, có mục đích. Nội dung hình thành kỹ năng tiền học đọc, tiền học viết cho trẻ được giáo viên chuyển tải gần như chủ yếu trên những giờ học này. Thường được gọi là giờ học “làm quen chữ viết”.

Các chữ cái là mục đích làm quen chính, trong đó trẻ làm quen với chữ cái theo nhóm, các nhóm chữ được đặt vào các chủ đề, giáo viên tìm các từ chứa nhóm chữ đang học thuộc chủ đề tại thời điểm đó cho trẻ làm quen, từng bước phân tích chữ để tìm ra các chữ đã học và giới thiệu chữ mới dưới dạng một từ tổng quát có nghĩa, sau đó chủ yếu trẻ hoạt động với chữ

cái mà cô vừa giới thiệu bằng các hoạt động cụ thể giáo viên đề ra.

Giờ học làm quen chữ cái của trẻ được giáo viên tiến hành theo khuôn mẫu, bao gồm 3 tiết với một nhóm chữ với trình tự như sau:

Tiết 1: Nhận biết, phát âm các chữ cái mới. (Trẻ chủ yếu được giáo viên giới thiệu chữ cái mới, đọc và học các phát âm các chữ cái đó, sau đó sử dụng hệ thống trò chơi cho trẻ thuần thục cách nhận biết, phát âm chữ cái, được giáo viên giới thiệu các kiểu chữ in thường, in hoa, viết thường của các chữ cái vừa học).

Tiết 2: Nhận biết, phân biệt chữ cái đã học. (Trẻ được yêu cầu nhận biết các chữ cái đã học, chơi các trò chơi luyện kỹ năng phát hiện các chữ cái đó trong môi trường lớp hoặc trong các bài photo, hay bài viết tay của giáo viên; so sánh hình dạng các chữ cái trong nhóm với nhau; làm các bài tập trong vở làm quen chữ cái với các dạng bài tập nối chữ cái vừa học với chữ cái đó trong một từ cụ thể, gạch chân từ chứa chữ cái đang học, khoanh tròn chữ cái đang học trong một từ cụ thể).

Tiết 3: Ôn tập các chữ cái đã học. (Trẻ được ôn các chữ cái đã học, học cách viết chữ cái đó, xem cách cô viết chữ và mô tả hành động viết các chữ cái đó bằng lời; luyện tập các dạng bài tập mô tả cách viết như đồ chữ, tô màu các chữ cái in hoa, in thường và viết thường theo màu quy định cho từng loại).

Ngoài các giờ học chính kể trên, trẻ phải thực hiện các bài tập trong tập làm quen chữ cái với dạng bài đồ chữ, tô màu chữ cái đó trong nhóm các chữ cái...

Ưu điểm: Hệ thống giờ học giúp hình thành kỹ năng học tập nghiêm túc cho trẻ, giúp trẻ có kỹ năng tiếp nhận các nhiệm vụ học tập trên giờ học. Trẻ làm quen với tiết học tương tự như ở trường tiểu học. Tăng khả năng tập trung chú ý có chủ định của trẻ.

Khuyết điểm: Các tiết học được diễn ra theo khuôn mẫu chung, thường đề cao nhiệm vụ nhận biết chữ cái; Gò ép trẻ, bắt trẻ hoàn thành các bài tập trong vở làm quen chữ cái. Hoàn thành các bài tập này được xem là nhiệm vụ cần thiết, khiến giáo viên dành nhiều thời gian cho trẻ thực hiện các bài tập trên; Giáo viên ít chú

ý đến cách viết các nét chữ của trẻ, chỉ hướng dẫn chung cho tập thể trẻ sau đó chủ yếu cho trẻ tự thực hiện. Dẫn đến tình trạng trẻ viết không đúng quy tắc, viết sai nét. Tư thế ngồi, cách cầm viết của trẻ dù được giáo viên uốn nắn song ngay sau đó lại thả lỏng khiến trẻ dễ dàng ngồi sai tư thế. Việc viết quá nhiều khiến trẻ nhàm chán và cảm thấy áp lực với việc học và sợ học; Trẻ buộc phải hoàn thành các bài tập viết mà không hiểu viết để làm gì, ý nghĩa những chữ viết đó là như thế nào. Chính vì vậy, trẻ muốn trốn tránh, mất tập trung và không hứng thú với việc học chữ. Trẻ coi việc học chữ là viết chữ cái, nhận biết và đọc chữ cái, ngoài ra việc học chữ đối với trẻ không có bất cứ ý nghĩa thực tiễn nào.

4. Kết luận

Kỹ năng tiền đọc - viết là một kỹ năng quan trọng cần hình thành cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi. Tuy nhiên công tác hình thành các kỹ năng này trong các trường mầm non huyện Bến Cát, tỉnh Bình Dương còn quá cứng nhắc, quá rập khuôn và chưa mang lại hiệu quả cao, không phát huy tính tích cực hoạt động, chủ động học hỏi cho trẻ, chưa hình thành các kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ.

Trẻ nhỏ ham thích tự mình phát hiện những điều mới mẻ, thích khám phá và học hỏi khi có nhu cầu. Chính vì vậy, biến việc học đọc học viết thành nhu cầu của trẻ, việc học chữ càng hấp dẫn, càng bí ẩn bao nhiêu thì trẻ càng hứng thú bấy nhiêu. Giáo viên cần tận dụng những đặc điểm này để hình thành kỹ năng tiền đọc - viết cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi. Tuy các kỹ năng này là cần thiết cho trẻ vào lớp một và đặc biệt chín muồi vào lứa tuổi mẫu giáo 5 - 6 tuổi, nhưng cần thiết hình thành cho trẻ ngay từ lớp mẫu giáo bé và lựa chọn những nội dung giáo dục thích hợp cho các trẻ ở độ tuổi nhỏ hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO**Tiếng Việt**

1. Phan Thị Lan Anh (2010), *Sử dụng trò chơi trong phát triển khả năng tiền đọc viết cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi trong các trường mầm non*, Hà Nội.
2. Trần Nga (1997), “Trẻ nhỏ tiếp cận đối với việc học đọc và học viết như thế nào”, *Tạp chí Giáo dục Mầm non*, số 2/1997, tr.14.
3. Nguyễn Thị Phương Nga (1996), *Chuẩn bị cho trẻ mẫu giáo học tiếng Việt*, Đề tài cấp Bộ, TP.HCM.

Tiếng Anh

4. Coleman M.R., Ph.D., Tracey West, Ph.D., & Margaret Gillis, Ph.D – Definitions of Domains - <http://www.getreadytoread.org>.

Tiếng Nga

5. ЧОСКА: Эльконин Д. Б. Как учить детей читать. – М.: Знание, 1976.– Вып.